

De ideale grootte van de holle boom

Ardine Korevaar

In het voorjaar wanneer de dracht weer op gang komt, volgt er een moment waar de bijen meer ruimte behoeven voor uitbreiding van het broednest en later voor de opslag van nectar. Aanpassing van het volume van de kast aan de behoefte van het volk is een van de belangrijkste taken van een imker gedurende het jaar volgens het onderzoek van Imdorf (2009) naar de volksoontwikkeling bij honingbijen. Maar een holle boom heeft een vaste maat, dus mogen we misschien concluderen dat aanpassing vooral een uitvinding van en voor de imker is. Bij bedrijfsmethoden kun je je afvragen of ze gehanteerd worden in het belang van de bijen of dat van de imker. We zoeken een handelwijze die beide belangen dient.

Voorjaar van 2010 gaf minder ervaren imkers kopzorgen over hoe de behoefte aan meer ruimte kon samengaan met kille dagen en vaak nog erg koude nachten, die tot ver in het voorjaar voorkwamen. En dat terwijl de volken groeiden en de wilgen bloeiden. Juist manipulatie van het broednest was onder die omstandigheden niet zo gewenst. Temperatuurdalingen van het broednest tot onder 35°C die enkele uren aanhouden, verhogen de kans op infectie met de schimmel *Ascosphaera apis*, die kalkbroed veroorzaakt. Maar wanneer je te laat bent met ruimte geven wordt de zwermneiging gestimuleerd en loop je honingopbrengst mis.

Omdat klimaat en dracht voor elke regio en zelfs voor elke standplaats verschillend

zijn, is er geen richtlijn te geven die voor heel Nederland geldt. Een imker wiens bijen volop van de wilgendracht kunnen profiteren beslist anders dan de imker die op dat tijdstip niet zo'n rijke bron in de buurt heeft.

Wanneer en hoe?

Als beginnend imker kun je je afvragen hoe en wanneer je het beste ruimte kunt geven. Extra broedruimte wordt nodig wanneer het volk acht ramen bezet. Met het oog op zwermplannen beter te vroeg dan te laat. Maar hoe pak je dat aan? Het uitgangspunt is voldoende ruimte en zo min mogelijk verstoring van het binnenklimaat (minimaal warmteverlies en behoud van goede luchtvochtigheid). Daarbij kun je de volgende zaken overwegen.

Eén broedkamer

Het plaatsen van een extra broedkamer bij een volk dat op één broedkamer overwinterd heeft, biedt twee mogelijkheden: een bak erop of eentje eronder.

Bovenop Een veel voorkomend gebruik is om twee broedramen in de bovenbak te plaatsen zodanig dat ze direct boven de middelste broedramen in de onderbak hangen waardoor een langgerekt broednest ontstaat. Naast de broedramen in de bovenbak wordt aan beide zijden een raam met stuifmeel gehangen, want jonge bijen hebben stuifmeel nodig en dat gaan ze niet uit de onderbak halen. Gebruik kunstraatramen en eventueel sluitblokken om het geheel te vullen. De onderbak kan worden aangevuld met kunstraat en/of bouwramen. Zo ontstaat een hoog in plaats van een breed broednest. Voor een gezond volk levert dat doorgaans geen problemen op lijkt de ervaring te leren, tenminste niet zodanig dat de imker er iets van merkt. Bedenk wel dat de bijen zijn ingesteld op een kogelvormig broednest, een langgerekt broednest is moeilijker op temperatuur te houden. In deze periode moeten weinig bijen veel broed warmhouden en opkweken (telling: half maart ca. 10.000 huis- en haalbijen die 5000 cellen broed opkweken). Daarnaast is het belangrijk te

tekening Bertus Wieringa

zorgen dat er geen plaatselijke onderbreking in het broed optreedt doordat zich nog een voerrand boven het broednest in de onderbak bevindt. Krab deze rand eventueel open voorafgaand aan de uitbreiding van de ruimte. Hang geen lege bouwramen direct naast het broednest, dan kunnen de bijen het geheel nog moeilijker warm houden.

Je kunt ook een broedkamer bovenop plaatsen zonder het broednest te verstoren. De bijen nemen de ruimte dan in gebruik zodra ze daar behoefte aan hebben. Wanneer het nog koud is 's nachts kun je overwegen om een dekplank met open voergat tussen de bakken te leggen zodat niet alle warmte direct naar boven verdwijnt.

Onderop Een extra broedbak met kunststraat, uit te bouwen of uitgebouwde ramen kan ook onder het volk geplaatst worden. En ook nu heb je weer de keuze om het broednest uit elkaar te halen en langgerekt in twee bakken onder te brengen dan wel het aan de bijen over te laten wanneer ze de extra ruimte in gebruik nemen. Een broedkamer onder het bestaande broednest geeft minder risico op warmteverlies in het broednest.

Twee broedkamers

Een volk dat op twee broedkamers overwinterd heeft, of op een broed- plus een honingkamer, wordt vaak bij het krimpen van het volk in februari/maart teruggezet op één broedkamer. Dit vergemakkelijkt het vervangen van oude ramen en het aanbieden van extra ruimte kan plaatsvinden op het moment dat het volk

foto Mari van Iersel

Bijen gebruiken de ruimte die zij nodig hebben

weer acht ramen bezet. Blijft het volk op twee bakken staan dan zit het broednest gewoonlijk in de bovenste bak. Er kan volstaan worden met het in beide bakken plaatsen van nieuwe (kunstraat)ramen ter vervanging van oude raten zonder ingrepen in het broednest.

Wanneer een HK plaatsen?

Het plaatsen van een honingkamer is gewenst zodra de imker dracht verwacht. Je moet je drachtgebied dus kennen. Beginnen de bijen in de bovenste broedkamer op de toplatten te bouwen dan maken ze hun ruimtegebrek kenbaar. Open cellen met nectar rondom het broednest (vaak tussen half april en begin mei) zijn het signaal om plaatsing van een HK te overwegen. Maar wilgen bijvoorbeeld reageren met hun ontwikkeling vooral op toenemende daglichtlengte en

veel minder op temperatuur. Zij bloeien dus ook als het nog behoorlijk koud is. Zat je afgelopen jaar dicht in de buurt van veel wilgen dan was een HK al gewenst terwijl de temperatuur nog niet meewerkte aan grootscheepse uitbreiding. Ben je bezorgd over de temperatuurregeling in de kast of plaats je een lege bak op een kleiner volk, dan is een dekplank met open voergat tussen BK en HK een manier om opstijgende warmte van het broednest enigszins beneden te houden terwijl de bijen de HK kunnen gebruiken voor opslag van nectar.

Met dank aan alle adviseurs, het forum en imkerpedia.

Literatuur

Imdorf, A., K. Ruoff, K. en P. Fluri, 2009. Volksontwikling bei der Honigbiene. ALP forum (68): 1-88.

Cursief

Een hand vol veronderstellingen

Rik Oldeven

Op een tentoonstelling van keramische producten sprak ik met een van de pottenbaksters, omdat zij ook honingpotten bakte. Ze had dus bijen, veronderstelde ik en dat was zo. Op mijn verzoek mocht ik de bijen ook zien. Ze stonden op een flinke afstand van haar woonhuis her en der in een boomgaard van formaat. De onderkomens deden mij sterk denken aan de wijze waarop eertijds bijenschansen werden ingericht. Primitief allemaal. De bijen waren gehuisvest in nogal wat korven naast een bescheiden aantal kasten die wel een verffe verdienden. Ik veronderstelde dat de honing die haar volken verzamelden in haar kleurrijke potten terecht kwam. Dat bleek niet zo. Ze slingerde nooit. Dat was diefstal, vond ze. Ik veronderstelde dan dat ze bijen hield voor de bestuiving van haar boomgaard. Dat was dan mooi meegenomen, zei ze, maar daarom was het haar niet begonnen. Ze vond bijen hoogst interessante insecten. Vooral in de zwermtijd. Dan nodigde ze wel eens een klas leerlingen van de basisschool even verderop uit om deze merkwaardige wijze van voortplanting mee te maken. Daar vertelde ze de kinderen over en liet zien hoe je zo'n zwerm schepte en van een 'nieuw' onderkomen voorzag. Daarmee hield haar bemoeyenis met haar bijen op. Ik veronderstelde dat ze met al die zwermen steeds meer volken in haar boomgaard moest herbergen. Dat bleek niet zo. Ze merkte ze lang niet altijd op en elk jaar gingen er ook weer een aantal volken verloren. Ook een bijenvolk was een eeuwig aards leven niet beschoren, meende ze. Het kwam er dus op neer dat ze de bijen in haar omgeving zonder tegenprestatie onderdak verschafte.